

Правові основи природокористування

Соціальні проблеми завжди тісно пов'язані зі станом природного середовища. Сучасний соціальний світ, технократична культура прийшли в гострий конфлікт з природою. Людство з перших кроків природокористування взяло на себе роль підкорювача природи, що привело до негативних наслідків які особливо гостро почали проявлятись із середини ХХ століття. Тому, у зв'язку з глобальною екологічною кризою, необхідно прояснити, які відносини людини і природи можна вважати гармонійними, а які мають шкідливий вплив на навколишнє середовище. Потрібні різні шляхи екологізації людської діяльності. У багатьох випадках дотримуватися вимог екологічної культури примушує закон, суворий до руйнівників та забруднювачів природи.

Зріє потреба змін. Людині в усіх формах своєї поведінки в природі та соціумі належить перейти від відокремлення, конфронтації, боротьби до стилю співробітництва, взаємодії та діалогу. Переконаність у цьому знаходить відображення в громадській думці, в правових документах, у реальному житті.

Зародки національного природоохоронного законодавства сягають ще часів Київської Русі. У зводі законів княжої держави "Руській правді" містилося чимало регламентацій, які стосувалися часів та термінів полювання на тих чи інших хутрових звірів, була заборона виловлювати деякі породи риб під час нересту, містилося чимало засторог щодо збереження та використання природно адекватних засобів землеробства, бортництва, броварства, деяких інших промислів та ремесел. У князівські часи фактично було закладено і початки формування заповідних територій - "мисливських угідь", на яких лише вряди-годи відбувалося полювання та лови.

Протягом століть екологічне законодавство України зазнавало багатьох змін відповідно до правничих вимог сусідніх держав, під владою яких знаходилася територія нашої країни.

У нинішній час в Україні формується національна правова база, що регулює ставлення людини до природного середовища. У посібнику **Камінська, Н. В. Екологічне право : навч. посібник / . - Вид. 2-ге, доп. і перероб. - К. : Дакор : Бурун і К, 2013. - 247 с.** на основі досягнень екологічно-правової науки, сучасного екологічного законодавства України та практики його застосування висвітлюються поняття екологічного права як галузі права України, розглядаються екологічні права та обов'язки людини і громадянина, висвітлюються правові засади екологічного управління та правовий режим природокористування.

Навчальний посібник **Екологічне право України. Особлива частина . - К. : Центр учебової літератури, 2013. - 431 с.** присвячено проблемам правової охорони навколишнього природного середовища, також розглянуто правовий режим територій, об'єктів природно-заповідного фонду, питання міжнародно-правової охорони довкілля. Питання визначення джерел права, їх природи є одним із найбільш дискусійних в теорії права.

У монографії: **Гвоздик П.О. Джерела екологічного права України. - К. : Правова єдність : Алерта, 2012. - 303 с.** проаналізовано тенденції формування джерел екологічного права України та їх взаємодію з іншими джерелами права України. Розглянуто їх окремі види та перспективи подальшого вдосконалення. Запропоновано основні напрями та форми впорядкування нормативно-правових актів в екологічній сфері.

Монографію **Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення / за ред. А. П. Гетьмана, В. Ю. Уркевича. - Харків : Право, 2012. - 445,[1] с.** присвячено дослідженням проблем правового регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні на сучасному етапі. Проаналізовано правові засади екологічного моніторингу, теоретичні проблеми правового регулювання аграрних відносин, правове забезпечення диверсифікації сільських територій, організаційно-правові засади забезпечення продовольчої безпеки в Україні, особливості використання та охорони земель сільськогосподарського призначення, питання правового регулювання управління в галузі використання та охорони земель і земельно-правові проблеми формування національної екологічної мережі України. Внаслідок проведеного дослідження сформульовано низку пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні.

Проблеми забезпечення екологічної безпеки традиційно перебувають серед пріоритетних напрямів державно-правового регулювання. Правові вимоги щодо забезпечення екологічної безпеки різноманітні за своїм змістом, спрямованістю та закріплени у різних нормативно-правових приписах держави. У сучасних умовах навіть не існує такого виду діяльності, нормативно-правове регулювання якого не торкнулося б забезпечення вимог екологічної безпеки. У монографії **Правове регулювання екологічної безпеки в Україні : навчальний посібник / А. П. Гетьман [та ін.] . - Харків : Право, 2012.**

- 293,[1] с. розкрито основні засади правового захисту населення від негативного впливу навколошнього природного середовища, прикладні аспекти правового регулювання екологічної безпеки у різних сферах господарської діяльності, особливості юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства про екологічну безпеку. У монографії: **Тагієв, С.Р. Охорона довкілля в Україні (обов'язки фізичних осіб) . - К. : Дакор, 2014.** - 191,[1] с. автором показано ретроспективний аналіз становлення екологічних обов'язків фізичних осіб на території України розкрито екологічно-правовий статус фізичних осіб, надано загальну характеристику правового забезпечення реалізації фізичними особами екологічних обов'язків, сформульовано гарантії реалізації екологічних обов'язків фізичних осіб, запропоновані заходи реагування на порушення фізичними особами екологічних обов'язків.

Сучасне природоресурсне законодавство України оперує різними договірними формами. Нинішній стан правового регулювання видачі дозволів та укладання договорів висвітлено у навчальному посібнику: **Краснова М.В. Договори в екологічному праві України . - К. : Алерта, 2012.** - 215 с. У ньому розкриваються науково-правові засади договорів в екологічному праві України, умови та підстави виникнення, зміни та припинення договорів, організаційно-правові гарантії належного укладання та реалізації договорів в екологічному праві.

Екологічний контроль є одним з найважливіших напрямів державної екологічної політики. Дослідження процедур здійснення екологічного контролю та застосування органами державного екологічного контролю заходів державного примусу до порушників екологічного законодавства дозволяє виявити особливості реалізації цієї функції управління на практиці. У посібнику **Правові форми екологічного контролю . - К. : Правова єдність : Алерта, 2012.** - 759 с. висвітлено актуальні питання правових форм екологічного контролю в Україні, розглянуто систему органів екологічного контролю та їх повноваження. Розкрито особливості здійснення екологічного контролю у сферах використання природних ресурсів, охорони навколошнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Розбудова демократичної, правової держави в Україні значною мірою залежить від того, наскільки ефективним і досконалим буде система законів, що забезпечують охорону навколошнього середовища та природних ресурсів в інтересах нинішнього та наступних поколінь. Національна екологічна політика спрямована на досягнення стратегічних цілей: збереження природних об'єктів і комплексів, екосистем, підтримання їх цілісності й життезабезпечувальних функцій, сталого розвитку суспільства, підвищення якості навколошнього природного середовища й життя, покращення здоров'я населення й демографічної ситуації, забезпечення екологічної безпеки держави. А це можливо тільки при здійсненні оцінки й послідовному зниженні екологічних ризиків для здоров'я людини.

Шановні читачі! З цими та іншими книгами, а також зі статтями з періодичних видань, що стосуються правових питань природокористування, можна познайомитись у відділі документів з економічних, технічних та природничих наук обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д.І.Чижевського.

Наша адреса: вул. Велика Перспективна , 24. Тел. для довідок: (0522): 22-58-14
web: <http://www.library.kr.ua>

Марина Григор'єва,
бібліотекар I категорії
відділу документів з
економічних, технічних та
природничих наук
ОУНБ ім. Д. І. Чижевського